

УДК 504.064.3
№ РК 0120U101377
Іnv. №

МІНІСТЕРСТВО ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

НАУКОВО-ДОСЛІДНА УСТАНОВА
«УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ»
(УКРНДІЕП)

61166, м. Харків, вул. Бакуліна, 6, тел./ факс. (057) 702 15 92

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор УКРНДІЕП

д-р геогр. наук, проф.

Анатолій ГРИЦЕНКО

18 грудня 2020 року

ЗВІТ
ПРО НАУКОВО-ДОСЛІДНУ РОБОТУ
за темою № 14/2.1-20

РОЗРОБЛЕННЯ ДСТУ. МОНИТОРИНГ НАВКОЛИШНЬОГО
ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА. ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ
(проміжний)

Науковий керівник НДР
зав. лабораторії
д-р екон. наук,
старш. наук. співроб.

О. А. Дмитрієва

2020

Рукопис закінчено 15. 12. 2020 р.

Результати роботи розглянуто Вченою радою УКРНДІЕП,
протокол від 26 листопада 2020 р. № 11

СПИСОК АВТОРІВ

Керівник НДР: завідувач лабораторії д-р екон. наук, старш. наук. співроб.		О.О. Дмитрієва (вступ, розділи 1, 2)
Відповідальний виконавець: Провід. наук. співроб., канд. техн. наук, старш. наук. співроб.		В.А. Квасов (вступ, висновки, розділи 1, 2, 3,4)
Виконавці: Зав. сектору, канд. техн. наук, старш. наук. співроб.		С.М. Варламов (вступ, розділи 1,4)
Завідувач лабораторії, канд. техн. наук,		Т.Ф. Жуковський (розділ 1)
Зав. сектору		Г.В. Гутков (розділ 4)
Зав. сектору		О.В. Ткачова (розділ 4)
Старш. наук. співроб., канд. техн. наук		О.А. Палагута (розділи 3, 4)
Провід. наук. співроб., канд. техн. наук		С.А. Цибульник (розділ 3)
Наук. співроб.		Ю.К. Шовкопляс (розділ 1, 4)
Наук. співроб.		С. П. Ємельянов (розділ 4)
Наук. співроб.		Л.М. Нестеренко (розділ 1, 4)
Наук. співроб.		Г.П. Фастовець (розділ 4)

Пров. інж.		Ю.О. Мовчан (розділ 4)
Пров. інж.		В.М. Топчий (розділ 4)
Наук. співроб.		В.І. Лисов (розділ 4)
Наук. співроб.		В.І. Кривonos (розділ 4)
Наук. співроб.		В.Г. Карцев (розділ 4)
Наук. співроб.		В.І. Юхно (розділ 4)
Наук. співроб.		О.І. Капаніна (розділ 1)
Пров. інж.		У.Ю. Несстеренко (розділ 2)
Пров. інж.		О.А. Мироненко (розділ 4)
Інж. II кат.		Е.Н. Гаджисв (розділ 4)
Інж. II кат.		І.В. Овчарова (розділ 4)
Аспірант		О.В. Черба (розділ 4)
Аспірант		Ю.В. Захарченко (розділ 4)

РЕФЕРАТ

Звіт про НДР: 63 с., 1 табл., 4 дод., 10 джерел

ОБ'ЄКТИ ДОВКІЛЛЯ, АТМОСФЕРНЕ ПОВІТРЯ, ВОДНІ ОБ'ЄКТИ, ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА СИСТЕМА, БАЗА ДАНИХ, ЗАБРУДНЮЮЧІ РЕЧОВИНИ, ДЖЕРЕЛА ВИКИДІВ, ПРОТОКОЛ, МОНІТОРИНГ, СИСТЕМА МОНІТОРИНГУ

Об'єктом дослідження є терміни і поняття у галузі моніторингу довкілля на державному, регіональному та об'єктовому рівнях.

Мета роботи – розроблення державного стандарту «Моніторинг довкілля. Терміни та визначення».

Назва ДСТУ змінена згідно вимог ТК 82 «Охорона довкілля».

В теперішній час у сфері моніторингу довкілля використовуються різні терміни однакових понять. Тому в документації та в технічній, учбовій і довідковій літературі нема однозначного тлумачення та розбіжностей сприйняття тексту.

Терміни та визначення моніторингу довкілля розробляються з метою удосконалення нормативної бази у сфері моніторингу довкілля України. Робота направлена на визначення понять у сфері моніторингу довкілля, що призначені для застосування в документації всіх видів, що використовується в господарстві незалежно від її власника, у науково-технічній, учбовій і довідковій літературі та гармонізації понять у сфері моніторингу довкілля в Україні з визначеними поняттями у європейських стандартах. Розроблюваний національний стандарт, внаслідок застосування його вимог, сприятиме вирішенню таких пріоритетних питань, як розроблення нормативних документів у сфері моніторингу довкілля в Україні. Розроблення національного стандарту з термінів та їх визначеннями у сфері моніторингу довкілля відповідає потребам сучасного рівня наукових

досягнень, знань і практики, а саме захисту довкілля та покращення умов життєдіяльності населення.

За звітний період проведено:

вивчення та аналізування матеріалів за темою, визначення відповідних документів, що пов'язані зі національним стандартом, що розробляється;

обґрунтування до проекту Програми робіт з національної стандартизації на 2020 рік щодо стандарту з термінів моніторингу довкілля;

Технічне завдання на розроблення проекту національного НД ДСТУ «Моніторинг довкілля. Терміни та визначення»;

визначені основні терміни та їх поняття щодо моніторингу довкілля.

Згідно етапам робіт і термінів їх виконання Технічного завдання розроблення першої редакції проекту ДСТУ та пояснювальної записки до неї оприлюднення та аналізування одержаних коментарів, складання проекту зводу коментарів запропоновано надати у березні 2021 року. Розроблення остаточної редакції проекту ДСТУ з урахуванням зауважень і пропозицій та пояснювальної записки до неї запропоновано надати у липні 2021 року.

Застосування вимог національного стандарту, що розробляється, сприятиме використанню єдиної термінології при вирішенню наступних питань:

розроблення нормативних документів щодо моніторингу довкілля в Україні;

обмін інформацією між суб'єктами моніторингу довкілля усіх рівнів та органами виконавчої влади;

забезпечення гармонізації національних стандартів у сфері моніторингу довкілля з міжнародними стандартами;

забезпечення адекватного перекладу міжнародних стандартів на українську мову;

полегшення сприйняття користувачами документів та наукових публікацій у сфері моніторингу довкілля.

Умови одержання звіту: за договором. УКРНДІЕП, 61166, м. Харків, вул. Бакуліна, 6

ЗМІСТ

Перелік умовних позначень, скорочень	7
Вступ.....	8
1 Аналізування матеріалів за темою.....	11
2 Обґрунтування до проекту Програми робіт з національної стандартизації на 2020 рік щодо стандарту «Моніторинг довкілля. Терміни та визначення».....	13
3 Технічне завдання на розроблення проекту національного НД ДСТУ «Моніторинг довкілля. Терміни та визначення»	17
4 Основні терміни та їх поняття щодо моніторингу довкілля.....	27
Висновки.....	49
Перелік джерел посилань.....	53
Додаток А Технічне завдання.....	54
Додаток Б Рецензія внутрішня.....	56
Додаток В Рецензія зовнішня	58
Додаток Г Витяг з протоколу Вченої Ради УКРНДІЕП.....	60

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ, УМОВНИХ ПОЗНАК, ОДИНИЦЬ І ТЕРМІНІВ

АЛ – аналітична лабораторія.

АПС – автоматизований пост спостережень атмосферного повітря.

АРМ – автоматизоване робоче місто.

БД – база даних.

ДСМД – державна система моніторингу довкілля.

Директива 2008/50/ЄС – Директива 2008/50/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 21 травня 2008 року про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи.

Директива 2004/107/ЄС – Директива 2004/107/ЄС щодо миш'яку, кадмію, ртуті, нікелю та поліциклічних ароматичних вуглеводнів у навколишньому повітрі.

ЗР – забруднювальна речовина.

ІАСД – інформаційно-аналітична система даних.

ІАЦ ДСМД – інформаційно-аналітичний центр ДСМД.

КМУ – Кабінет Міністрів України.

Міндовкілля – Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України.

НДР – науково-дослідна робота.

НПС – навколишнє природне середовище.

ПС – пост спостережень атмосферного повітря.

ПТК – програмно-технічний комплекс.

РВПЗ – реєстр викидів і перенесення забруднювачів.

РСМД – регіональна система моніторингу довкілля.

ВСТУП

Робота відповідає основним пріоритетам Міндовкілля [9]: Удосконалення системи регулювання викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря шляхом подальшої реалізації в Україні ряду основних положень Директив ЄС.

Робота виконується згідно плану науково-дослідних робіт УКРНДІЕП на 2020 рік за темою № 14/2.1-2020 «Розроблення ДСТУ. Моніторинг навколишнього природного середовища. Терміни та визначення».

Однак, назва ДСТУ змінена згідно вимог ТК 82 «Охорона довкілля» на «Моніторинг довкілля. Терміни та визначення».

Майбутнє України тісно пов'язане з екологічною безпекою, яка є, у свою чергу, найважливішою складовою національної безпеки. Важливим правовим заходом у сфері екологічної безпеки є розробка механізмів реалізації нормативно-правового забезпечення. З метою його вдосконалення доцільно використати різні організаційно-правові важелі: розроблення та удосконалення екологічних нормативно-правових актів, матеріальне заохочення до бездоганного виконання вимог екологічного законодавства, підвищення юридичної відповідальності за його невиконання або порушення, посилення державного і громадського екологічного контролю, створення системи екологічної освіти і виховання. Розроблення ДСТУ «Моніторинг довкілля. Терміни та визначення» є одним з цих нормативних актів.

Актуальність роботи полягає у необхідності створення умов щодо удосконалення нормативної бази у сфері моніторингу довкілля та однозначного сприймання тексту всіма користувачами документів та іншої літератури щодо моніторингу довкілля в Україні, а також у необхідності реалізації в Україні вимог директив Європейського Союзу до стандартизації термінів в галузі охорони довкілля.

Метою НДР є розроблення ДСТУ «Моніторинг довкілля. Терміни та

визначення». Код проекту НД 13.020.40 «Забруднення, контроль забруднення та охорона природи».

Терміни та визначення моніторингу довкілля. розробляються з метою удосконалення нормативної бази у сфері моніторингу довкілля України та гармонізації понять у сфері моніторингу довкілля в Україні з визначеними поняттями у європейських стандартах.

Терміни, запроваджені цим стандартом, призначені для застосування у документації всіх видів, що використовується в господарстві незалежно від її власника, науково-технічній, учбовій і довідковій літературі у сфері моніторингу довкілля.

Кінцевим результатом, який досягається застосуванням розроблюваного національного стандарту, є однозначне сприймання тексту всіма користувачами документів та іншої літератури щодо моніторингу довкілля в Україні.

Розроблюваний національний стандарт внаслідок застосування його вимог сприятиме вирішенню таких пріоритетних питань, як розроблення нормативних документів у сфері моніторингу довкілля в Україні.

Робота виконується за два роки. За звітний період (перший рік) згідно етапам робіт і термінів їх виконання (Технічне завдання на розроблення проекту ДСТУ) необхідно було визначити основні терміни та їх поняття щодо моніторингу довкілля.

Для виконання цього завдання були вивчені та проаналізовані матеріали за темою та виконані необхідні за процедурою матеріали:

обґрунтування до проекту Програми робіт з національної стандартизації на 2020 рік щодо стандарту з термінів та визначенні сфері моніторингу довкілля, в тому числі визначені відповідні документи, що пов'язані зі національним стандартом, що розробляється;

Технічне завдання на розроблення проекту національного НД ДСТУ «Моніторинг довкілля. Терміни та визначення».

Згідно етапам робіт і термінів їх виконання Технічного завдання

розроблення першої редакції проекту ДСТУ та пояснювальної записки до неї, оприлюднення та аналізування одержаних коментарів, складання проекту зводу коментарів запропоновано з серпня 2020 р. до березня 2021 року. Розроблення остаточної редакції проекту ДСТУ з урахуванням зауважень і пропозицій та пояснювальної записки до неї запропоновано надати у липні 2021 року. Кінцеве формування справи ДСТУ і надання її на експертизу та прийняття до органу національної стандартизації – грудень 2021 р.

Терміни та поняття національного стандарту повинні відповідати сучасному рівню наукових досягнень, а також сучасному світовому стану знань і практики з питань організації та проведення моніторингу довкілля.

1 АНАЛІЗУВАННЯ МАТЕРІАЛІВ ЗА ТЕМОЮ

Терміни, запроваджені стандартом, який розробляється, призначені для застосування у документації всіх видів, що використовується в господарстві незалежно від її власника, науково-технічній, учбовій і довідковій літературі у сфері моніторингу довкілля, забезпечення однаковості описування об'єктів у процесі гармонізування національних стандартів з міжнародними стандартами та забезпечення однозначною термінологією державні соціально-економічні та науково-технічні програми, законодавство України.

Об'єктом стандартизації є терміни і поняття у сфері моніторингу довкілля на державному, регіональному та об'єктовому рівнях.

Терміни та поняття національного стандарту повинні бути приведені у відповідність до сучасного світового стану знань і практики з питань організації та проведення моніторингу довкілля.

Попередньо, перед розробленням стандарту, були вивчені умови розроблення стандартів України, а саме:

ДСТУ 1.2:2015 Національна стандартизація. Правила розроблення національних нормативних документів;

ДСТУ 1.5:2015 Національна стандартизація. Правила побудови, викладання, оформлення та вимоги до змісту нормативних документів;

ДСТУ 3966:2009 Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять.

При розробці стандарту аналізувались як українські, так і європейські матеріали, зокрема ДСТУ ISO, які пов'язані з термінами та визначеннями стандартизованими в галузі охорони довкілля.

Нижче наведені відповідні документи, що пов'язані зі національним стандартом, що розробляється і які аналізувались:

ДСТУ ISO 14050: 2004 Екологічне керування. Словник термінів.

ДСТУ ISO 9000:2007 Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів (ISO 9000:2005, IDT)

ДСТУ ISO 14001:2006 Системи екологічного керування. Вимоги та настанови щодо застосування (ISO 14001:2004, IDT).

INTERNATIONAL STANDARD ISO 25597. Stationary source emissions — Test method for determining PM_{2,5} and PM₁₀ mass in stack gases using cyclone samplers and sample dilution

ДСТУ ISO 4225:2008 Якість повітря. Загальні положення. Словник термінів (ISO 4225:1994, IDT)

ДСТУ 2156 – 93 Безпечність промислових підприємств. Терміни та визначення.

ДСТУ 7176:2010 Водне господарство. Терміни та визначення основних понять.

Словник-довідник сучасних екологічних та природоохоронних термінів, [укл.ГончаренкоГ.Є., СовгіраС.В.]. –К.: Наук. світ, 2010;

Промислова екологія: Навч. посіб. — 2-ге вид., випр, і допов. Рекомендовано МОН / Апостолук С.О., Джигирей В.С. — К., 2012. — 430 с., тв. пал., (ст. 10 пр.).

Зубик С.В. Техноекологія. Джерела забруднення і захист навколишнього середовища, Оріяна-Нова, 2007. — 400 с.

Тлумачний словник екологічних термінів. Уклад.: Л. В.Левандовський, Л. І. Танащук, Л. Ф. Степанець, В. Х. Суходол. – К.: НУХТ, 2006.

2 ОБҐРУНТУВАННЯ ДСТУ

Обґрунтування необхідності розроблення ДСТУ «Моніторинг довкілля. Терміни та визначення» проведено згідно вимог та правил ТК 82.

Обґрунтування до проекту Програми робіт з національної стандартизації на 2020 рік щодо стандарту «Моніторинг довкілля. Терміни та визначення»:

Організація-заявник Науково-дослідна установа "Український науково-дослідний інститут екологічних проблем" (УКРНДІЕП)
Технічний комітет, відповідальний за розроблення ТК 82 «Охорона довкілля»
Головний виконавець УКРНДІЕП

Організації-співвиконавці –

1. Джерело фінансування та вартість робіт Програма Міністерства енергетики та захисту довкілля України “Прикладні наукові та науково-технічні розробки, виконання робіт за державними цільовими програмами і державним замовленням у сфері природо-охоронної діяльності, фінансова підтримка підготовки наукових кадрів” за кодом КПКВК 2401040

750 тис. грн.

2. Зміст заявки

Код проекту НД згідно з ДК 004:2008	Назва проекту НД та вид роботи	Позначення впроваджуваних міжнародних та регіональних НД	Термін (місяць, рік)		Термін надання чинності (місяць, рік)	Примітки
			початок	подання на затвердження		
1	2	3	4	5	6	7

13.020.4 0	«Моніторинг довкілля. Терміни та визначення» Розроблення ДСТУ	Директива 2008/50/ЄС Європейсько го Парламенту та Ради від 21.05.2008 р. про якість атмосферног о повітря та чистіше повітря для Європи. Директива 2000/60/ЄС Європейсько го Парламенту і Ради «Про встановленн я рамок діяльності Співтоварист ва в галузі водної політики» від 23.10.2000 (Водна рамкова директива).	01.2020	12.2021	Відпові дно до Закону України “Про охорону навколи шнього природн ого середов ища”, Постано ви Кабінет у Міністрі в України «Про затверд ження положе ння про державн у систему монітор ингу довкілл я» від 30 березня 1998 р. № 391.
---------------	--	--	---------	---------	---

3. Техніко-економічне обґрунтування необхідності розроблення стандарту

3.1 Терміни та визначення моніторингу довкілля. розробляються з метою удосконалення нормативної бази у сфері моніторингу довкілля України та гармонізації понять у сфері моніторингу довкілля в Україні з визначеними поняттями у європейських стандартах

3.2 Сфера застосування: стандартизація понять у галузі контролю забруднення та моніторингу довкілля.

3.3 Призначеність і завдання:

Терміни, запроваджені цим стандартом, призначені для застосування у документації всіх видів, що використовується в господарстві незалежно від її власника, науково-технічній, учбовій і довідковій літературі у сфері моніторингу довкілля.

Кінцевим результатом, який досягається застосуванням розроблюваного національного стандарту, є однозначне сприймання тексту всіма користувачами документів та іншої літератури щодо моніторингу довкілля в Україні.

Розроблюваний національний стандарт внаслідок застосування його вимог сприятиме вирішенню таких пріоритетних питань, як розроблення нормативних документів у сфері моніторингу довкілля в Україні;

3.4 Характеристика об'єкта стандартизації:

Об'єктом стандартизації у розроблюваному національному стандарті є терміни і поняття у сфері моніторингу довкілля на державному, регіональному та об'єктовому рівнях.

Терміни та поняття національного стандарту будуть приведені у відповідність до сучасного світового стану знань і практики з питань організації та проведення моніторингу довкілля.

Розроблення національного стандарту з термінів та їх визначеннями у сфері моніторингу довкілля відповідає потребам сучасного рівня наукових досягнень, знань і практики, а саме захисту довкілля та покращення умов життєдіяльності населення.

Цей об'єкт стандартизації пов'язаний з термінами та визначеннями стандартизованими в галузі охорони довкілля, зокрема з ДСТУ ISO.

3.5 Обґрунтування необхідності розроблення: ДСТУ є актуальним для створення необхідних умов щодо удосконалення нормативної бази у сфері моніторингу довкілля та однозначного сприймання тексту всіма

користувачами документів та іншої літератури щодо моніторингу довкілля в Україні.

3.6 Основні вимоги: ДСТУ встановлює вимоги до впровадження понять щодо моніторингу довкілля в Україні.

3.7 Відповідні документи, що пов'язані зі національним стандартом, що розробляється:

ДСТУ ISO 14050: 2004 Екологічне керування. Словник термінів.

ДСТУ ISO 9000:2007 Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів (ISO 9000:2005, IDT)

ДСТУ ISO 14001:2006 Системи екологічного керування. Вимоги та настанови щодо застосовування (ISO 14001:2004, IDT).

INTERNATIONAL STANDARD ISO 25597. Stationary source emissions — Test method for determining PM_{2,5} and PM₁₀ mass in stack gases using cyclone samplers and sample dilution

ведено: «ИМЦ» (г. Киев, ул. М. Кривоноса, 2а; т/ф. 249-34-04)

ДСТУ ISO 4225:2008 Якість повітря. Загальні положення. Словник термінів (ISO 4225:1994, IDT)

ДСТУ 2156 – 93 Безпечність промислових підприємств. Терміни та визначення.

ДСТУ 7176:2010 Водне господарство. Терміни та визначення основних понять.

Цей національний стандарт вводиться вперше.

3.8 Організації, з якими передбачено співпрацювати:

3.9 Розроблення стандарту спрямовано на урегулювання питань з однозначним сприйманням тексту всіма користувачами документів та іншої літератури щодо моніторингу довкілля в Україні

3.10 Усі вимоги розроблюваного стандарту аналогічні міжнародним, складання нотифікацій не вимагається.

**З ТЕХНІЧНЕ ЗАВДАННЯ НА РОЗРОБЛЕННЯ ПРОЕКТУ
НАЦІОНАЛЬНОГО НД ДСТУ «МОНІТОРИНГ ДОВКІЛЛЯ. ТЕРМІНИ
ТА ВИЗНАЧЕННЯ»**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Міністерство захисту довкілля та
природних ресурсів України

_____ 2020 р.

ТЕХНІЧНЕ ЗАВДАННЯ

на розроблення проекту національного НД

ДСТУ Моніторинг довкілля. Терміни та визначення.

Розробник Науково-дослідна установа «Український науково-дослідний
інститут екологічних проблем» (УКРНДІЕП)

ПОГОДЖЕНО

Голова Технічного комітету стандартизації
«Охорона довкілля» (ТК 82),
доктор біологічних наук

_____ О. Бондар

_____ 2020 р.

ПОГОДЖЕНО

Директор Науково-дослідної установи
«Український науково-дослідний інститут
екологічних проблем» (УКРНДІЕП),
доктор географічних наук

_____ А. Гриценко

_____ 2020 р.

1 Підстава розроблення проекту національного стандарту

План національної стандартизації на 2020 рік, код завдання 0720-2020.

Проект національного стандарту України ДСТУ «Моніторинг довкілля. Терміни та визначення» розробляється в рамках удосконалення системи моніторингу довкілля України шляхом подальшої реалізації в Україні основних положень Закону України "Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року".

2 Термін розроблення

Початок робіт з розроблення проекту національного стандарту – 01.2020 р.

Кінець робіт з розроблення проекту національного стандарту – 12.2021 р.

3 Призначення і завдання національного стандарту

Цей стандарт встановлює терміни та визначення основних понять у сфері моніторингу довкілля.

Терміни та визначення, що регламентовані в цьому стандарті, призначені для застосування у законодавчо-нормативних актах та документації усіх видів, що використовується в господарстві незалежно від її власника, у науково-технічній, учбовій і довідковій літературі та гармонізації понять у сфері моніторингу довкілля в Україні з поняттями визначеними у європейських стандартах.

3.1 Кінцевим результатом, який досягається застосуванням національного стандарту, що розробляється є однозначне сприйняття тексту всіма користувачами документів та іншої літератури щодо моніторингу довкілля в Україні.

3.2 Застосування вимог національного стандарту, що розробляється, сприятиме використанню єдиної термінології при вирішенні наступних питань:

розроблення нормативних документів щодо моніторингу довкілля в Україні;

обмін інформацією між суб'єктами моніторингу довкілля усіх рівнів та органами виконавчої влади;

забезпечення гармонізації національних стандартів у сфері моніторингу довкілля з міжнародними стандартами;

забезпечення адекватного перекладу міжнародних стандартів на українську мову;

полегшення сприйняття користувачами документів та наукових публікацій у сфері моніторингу довкілля.

4 Характеристика об'єкта стандартизації

4.1 Об'єктом стандартизації у розроблюваному національному стандарті є терміни і поняття у галузі моніторингу довкілля на державному, регіональному та об'єктовому рівнях.

Ці терміни та визначення наведені у відповідність до сучасного світового стану знань і практики.

У стандарті будуть наведені терміни щодо моніторингу об'єктів навколишнього природного середовища та моніторингу радіаційного випромінювання і моніторингу відходів.

Сучасний стан організації спостережень за станом довкілля та аналізу результатів не повністю забезпечує необхідні інформаційні потреби системи моніторингу.

До організаційних недоліків функціонування державної системи моніторингу можна віднести відсутність стандартизованих термінів та визначення понять, що призводить до неузгодженості нормативно-правового

забезпечення і як наслідок до недостатнього рівня координації діяльності суб'єктів державної системи моніторингу довкілля.

4.2 Цей об'єкт стандартизації пов'язаний з термінами та визначеннями в галузі охорони довкілля, які наведені у наступних літературних джерелах:

Словник-довідник сучасних екологічних та природоохоронних термінів, [укл.ГончаренкоГ.Є., СовгіраС.В.]. –К.: Наук. світ, 2010;

Промислова екологія: Навч. посіб. — 2-ге вид., випр, і допов. Рекомендовано МОН / Апостолук С.О., Джигирей В.С. — К., 2012. — 430 с., тв. пал., (ст. 10 пр.).

Зубик С.В. Техноекологія. Джерела забруднення і захист навколишнього середовища, Оріяна-Нова, 2007. — 400 с.

Тлумачний словник екологічних термінів. Уклад.: Л. В.Левандовський, Л. І. Танащук, Л. Ф. Степанець, В. Х. Суходол. – К.: НУХТ, 2006.

Кількість термінів, які підлягають стандартизуванню, входять до перерахованих вище терміносистем.

4.3. Документи, які подібні розроблюваному стандарту.

ДСТУ ISO 860: 201_ «Термінологічна робота. Гармонізування понять і термінів».

ДСТУ ISO 14050: 2004 Екологічне керування. Словник термінів.

ДСТУ ISO 9000:2007 Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів (ISO 9000:2005, IDT).

ДСТУ 3041-95 Система стандартів у галузі охорони навколишнього середовища та раціонального використання ресурсів. Гідросфера. Використання і охорона води. Терміни та визначення.

5 Розділи та основні положення проекту національного стандарту

ДСТУ 3041-95 Система стандартів у галузі охорони навколишнього середовища та раціонального використання ресурсів. Гідросфера. Використання і охорона води. Терміни та визначення.

Передбачуваний перелік розділів проекту національного стандарту, їх орієнтовні назви та основні положення:

1 Сфера застосування (розділ окреслює об'єкт стандартизації та галузь застосування)

2 Нормативні посилання (у розділі наводиться перелік чинних НД, на які посилаються в тексті національного стандарту)

3 Терміни та визначення понять (у розділі наводяться терміни та їх визначення)

3.1 Загальні поняття

автоматизована система екологічного контролю і моніторингу;

державна система моніторингу довкілля;

забруднювальна речовина;

загальний (стандартний) моніторинг довкілля;

моніторинг довкілля;

оперативний (кризовий) моніторинг довкілля;

фоновий (науковий) моніторинг довкілля.

3.2 Моніторинг атмосферного повітря та опадів

викид;

забруднення атмосферного повітря

зона;

інформаційно-аналітична система даних про якість атмосферного повітря;

санітарно-захисна зона;

орган управління якістю атмосферного повітря.

3.3 Моніторинг водних об'єктів

забруднення поверхневих та підземних вод

зворотні води;

моніторингу підземних вод;

моніторингу поверхневих вод;

моніторингу стічних вод;

стічні води.

3.4 Моніторинг ґрунтів

аккумуляція

забруднення ґрунтового покриву;

локально забруднена ділянка

моніторингова ділянка

3.5 Моніторинг рослинного та тваринного світу

моніторинг рослинного світу;

моніторинг тваринного світу;

об'єкти рослинного світу;

природні рослинні ресурси.

3.6 Моніторинг радіаційної обстановки

Безпека радіаційна

Радіоактивне зараження

Радіаційний фон:

Штучні джерела іонізуючих випромінювань

3.7 Відходи

відходи;

поводження з відходами;

промислові відходи;

тверди побутові відходи.

4 Позначки та скорочення (у розділі наводяться позначки та скорочення, які використовуються в тексті національного стандарту).

Додаток А. Бібліографія

6 Взаємозв'язок з іншими національними стандартами

6.1 Відповідно ДК 004-08 «Український класифікатор нормативних документів» розроблюваний національний стандарт відноситься до класифікаційного угруповання «Забруднення, контроль забруднення та

охорона природи» за кодом 13.020.40.

6.2 Розроблюваний національний стандарт відноситься до групи національних стандартів на терміни та визначення понять в галузі моніторингу довкілля.

6.3 Розроблюваний національний стандарт пов'язаний із
ДСТУ 1.5:2015 Національна стандартизація. Правила розроблення, викладання та оформлення нормативних документів

ДСТУ ISO 4225:2008 Якість повітря. Загальні положення. Словник термінів (ISO 4225:1994, IDT)

ДСТУ 2156 – 93 Безпечність промислових підприємств. Терміни та визначення.

ДСТУ 7176:2010 Водне господарство. Терміни та визначення основних понять.

7 Джерела інформації

Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.91 № 1264-XI.

Закон України «Про ратифікацію Протоколу про реєстри викидів та перенесення забруднювачів» від 3. 02. 2016 року № 980.

Державний водний кадастр.

Державний земельний кадастр.

Постанова Кабінету Міністрів України від 30 березня 1998 р. № 391
Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля.

Постанова Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2018 р. № 758

Про затвердження Порядку здійснення державного моніторингу вод.

Постанова Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2019 р. № 827

Деякі питання здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря.

Директива 2000/60/ЄС Європейського Парламенту і Ради «Про

встановлення рамок діяльності Співтовариства в галузі водної політики» від 23.10.2000 (Водна рамкова директива).

Директива 2004/107/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 15.12.2004 р. щодо миш'яку, кадмію, ртуті, нікелю та полі циклічних ароматичних вуглеводнів у навколишньому повітрі.

Директива 2008/50/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 21.05.2008 р. про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи [http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_950].

Постанова (EU) № 1357/2014 від 18.12.2014 р. Комісії ЄС щодо визначення небезпечних властивостей відходів.

ДСТУ 3966:2009 Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення.

ДСТУ 1.0:2016 Національна стандартизація. Основні положення.

ДСТУ 1.2:2015 Національна стандартизація. Правила проведення робіт з національної стандартизації.

ДСТУ 1.5:2015 Національна стандартизація. Правила розроблення, викладання та оформлення нормативних документів

ДСТУ ISO 4225:2008 Якість повітря. Загальні положення. Словник термінів (ISO 4225:1994, IDT)

ДСТУ 2156 – 93 Безпечність промислових підприємств. Терміни та визначення.

ДСТУ 7176:2010 Водне господарство. Терміни та визначення основних понять.

ДСТУ 3041-95 Система стандартів у галузі охорони навколишнього середовища та раціонального використання ресурсів. Гідросфера. Використання і охорона води. Терміни та визначення.

8 Етапи робіт і термін їх виконання

Види робіт (етапи реалізації)	Терміни виконання (рік-місяці)																							
	2020												2021											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Вивчення та аналізування матеріалів за темою. Складання технічного завдання на розроблення проекту ДСТУ	X	X	X	X	X	X	X	X	X															
Розроблення першої редакції проекту ДСТУ та пояснювальної записки до неї. Надання першої редакції проекту ДСТУ та пояснювальної записки для оприлюднення. Аналізування одержаних коментарів, складання проекту зводу коментарів.										X	X	X	X	X	X									
Розроблення остаточної редакції проекту ДСТУ з урахуванням зауважень і пропозицій та пояснювальної записки до неї																X	X	X	X					
Формування справи ДСТУ і надання її на експертизу та прийняття до органу національної стандартизації.																				X	X	X	X	X

9 Додаткові дані:

Додаток А. Перелік органів, організації (підприємств), ТК, яким надають на відгук проект національного стандарту.

Додаток Б. Перелік органів, організацій (підприємств), ТК, які погоджують проект національного стандарту.

Керівник розробки:

Заст. директора УКРНДІЕП

з наукової роботи та маркетингу

наукових досліджень, д-р.екон. наук _____ О.О. Дмитрієва

Технічне завдання було направлено до ТК 82, яке було погоджено з Головою Технічного комітету стандартизації «Охорона довкілля» (ТК 82) та затверджено Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України.

4 ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ЇХ ПОНЯТТЯ ЩОДО МОНІТОРИНГУ ДОВКІЛЛЯ

При розробці цього стандарту авторами було досліджено цілий ряд джерел і термінів.

Ряд основних термінів моніторингу довкілля та визначення позначених ними понять, визначених авторами, наведено нижче.

4.1 Загальні поняття

4.1.1 аварія екологічна

en ecological accident

Це, коли певні виробничі об'єкти викидають в довкілля шкідливі речовини в таких розмірах, що виникає повна загроза для оточуючого середовища, людей та матеріальних цінностей

4.1.2 автоматизована система моніторингу довкілля

en automated environmental monitoring system

Сукупність організаційно-розпорядчих заходів та автоматизованих програмно-технічних і телекомунікаційних засобів, що забезпечують збирання, оброблення, накопичення, проведення аналізу, збереження та відображення екологічних даних

4.1.3 автоматизований пост спостереження (АПС)

en automatic observation post

Автоматизований комплекс комунікаційних та програмно-технічних засобів, що розташовані у спеціальному приміщенні і призначені для приймання, накопичення даних, оброблення інформації і подання у заданому вигляді повідомлень про стан параметрів, які контролюються, реєстрації цих повідомлень та передачі їх визначеним респондентам

4.1.4 автоматизоване робоче місце (АРМ)	en	automated workplace
Персональний комп'ютерний комплекс, призначений для автоматизації певних процесів/процедур діяльності керівників та спеціалістів		
4.1.5 антропогенний вплив	en	anthropogenic impact
Вплив, що проявляє господарська діяльність людини на довкілля та його ресурси і, як правило, необоротно порушує склад і структуру екосистем		
4.1.6 база даних	en	database
Іменована сукупність даних, що відображає стан об'єктів та їх взаємозв'язок у визначеній предметній області		
4.1.7 банк даних	en	data bank
Сукупність баз даних, що стосуються певної предметної області		
4.1.8 вплив на довкілля	en	environmental impact
Будь-яка зміна в довкіллі, несприятлива чи сприятлива, яку цілком або частково спричинено екологічними аспектами організації.		
організація (<i>organization</i>)		
Група людей з певним розподілом відповідальності, повноважень і взаємовідносин, а також різноманітні засоби		
4.1.9 гранично допустима концентрація (ГДК)		
Максимальна кількість шкідливої речовини в одиниці об'єму або маси водного, повітряного або ґрунтового середовища, яка практично не впливає на здоров'я людини		
4.1.10 громадськість	en	public
Одна чи декілька фізичних або юридичних осіб та, відповідно до законодавства чи практики, їхні асоціації, організації або групи		
4.1.11 громадське об'єднання		(Public Association, Civil Society Organization)
Добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і		

свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів. (Джерело: Закон України «Про громадські об'єднання», 2012)

4.1.12 дані

en data

Інформація, яка подана у формалізованому вигляді, придатному для пересилання, інтерпретування чи оброблення за участю людини або автоматичними засобами

4.1.13 державна система моніторингу довкілля (ДСМД)

en state environmental monitoring system

Це система спостережень, збирання, оброблення, передавання, збереження та аналізу інформації про стан довкілля, прогнозування його змін і розроблення науково-обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень про запобігання негативним змінам стану довкілля та дотримання вимог екологічної безпеки

4.1.14 джерело забруднення

en source of pollution

Господарський або технологічний об'єкт, який виділяє в природне середовище забруднюючу речовину

4.1.15 довкілля, (навколишнє середовище)

en environment

Сукупність елементів неживої та живої природи, що оточує живий організм

4.1.16 екологічна безпека

en ecological safety

Відсутність дій, станів та процесів, які прямо чи непрямо призводять до суттєвих збитків для навколишнього природного середовища, населення та матеріальних об'єктів

4.1.17 екологічний вплив

en environmental impact

Будь яка зміна у довкіллі, несприятлива чи сприятлива, яка повністю, чи частково спричинена діяльністю, продукцією чи послугами організації

4.1.18 екологічна небезпека

en environmental hazard

Наявність дій та процесів, що можуть впливати на стан навколишнього природного середовища, яке в наслідок надмірного забруднення обмежує або

виключає можливість життєдіяльності людини та впровадження господарської діяльності в цих умовах

4.1.19 екологічні нормативи

en environmental standards

Система нормативів використання природних ресурсів та інші екологічні нормативи, які встановленні законодавством України

4.1.20 екологічний показник

en environmental indicator

показник, який адекватно та повно відображає одну з характеристик об'єкту довкілля

4.1.21 забруднення

en pollution

Занесення в середовище сторонніх, не властивих для нього речовин, які не формуються в ході природних процесів, викликається як природними так і антропогенними факторами

4.1.22 забруднення антропогенне

en anthropogenic pollution

Забруднення, яке виникає в результаті діяльності людини

4.1.23 забруднювальна речовина

en pollutant

Речовина чи група речовин, які можуть бути шкідливими для навколишнього середовища або для здоров'я людини

4.1.24 загальний (стандартний) моніторинг довкілля

en general (standard) environmental monitoring

Це оптимальні за кількістю параметрів спостереження в пунктах, об'єднаних в єдину інформаційно-технологічну мережу, які дають змогу на основі оцінки й прогнозування стану довкілля регулярно розробляти управлінські рішення на всіх рівнях

4.1.25 засіб вимірювальної техніки (ЗВТ)

en measuring equipment

Технічний засіб, який застосовується під час вимірювань фізичних величин і має нормовані метрологічні характеристики

4.1.26 індикатор забруднення

en pollution indicator

Фізичний, хімічний чи біологічний індикатор, що сигналізує про наявність кількісної чи якісної зміни довкілля

4.1.27 інформаційний продукт	en	information product
Документована інформація, підготовлена у відповідності до потреб користувачів і яка має призначення і/або використовується для задоволення потреб користувачів		
4.1.28 інформаційні процеси	en	information processes
Процеси створення, збору, оброблення, накопичення, збереження, пошуку, поширення та надання користувачеві документованої інформації		
4.1.29 інформаційні ресурси	en	information resources
Сукупність окремих документів і масивів документів, основні і допоміжні масиви даних, що зберігаються в інформаційних системах		
4.1.30 інформація	en	information
Будь-які знання про предмети, факти, поняття та ін., якими обмінюються користувачі системи моніторингу		
4.1.31 кадастр	en	cadastre
Звід (зведення) основних відомостей про той чи інший об'єкт природи. Існують, зокрема, такі державні кадастри: земельний, водний, лісовий, родовищ і проявів корисних копалин, кадастр тваринного світу		
4.1.32 кодове позначення (код)	en	code designation (code)
Знак або декілька знаків алфавіту коду (визначеної сукупності букв і/чи цифр), прийнятих для позначення класифікаційного угруповання і/або об'єктів класифікації (структурних елементів)		
4.1.33 контроль за навколишнім середовищем	en	environmental control
Зіставлення отриманих даних про стан навколишнього середовища до встановлених критеріїв і норм техногенного впливу або фоновими параметрами з метою оцінки їх відповідності		
4.1.34 Користувач інформації в системі моніторингу (далі - користувач)	en	user of information in the monitoring system

Фізична або юридична особа (в тому числі засоби масової інформації та громадськість) яка звертається до інформаційної системи за отриманням необхідної інформації та в установленому порядку отримує право доступу до неї

4.1.35 аналітична лабораторія

Комплекс технічних засобів для досліджень проб об'єктів навколишнього середовища на ряд показників

en analytical laboratory
laboratory for monitoring the
state of the environment

4.1.36 локальна система екологічного моніторингу (ЛСЕМ)

Комплекс спеціальних інженерно-технічних та організаційних засобів, у тому числі автоматизованих систем, якими обладнуються приміщення, території, споруди, джерела антропогенного впливу на довкілля, які відносяться до об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку

en local environmental monitoring
system

4.1.37 локальний моніторинг

Моніторинг на окремих територіях (міст, підприємств та інш.) і на ділянках ландшафтів

en local monitoring

4.1.38 мережа спостережень

Мережа моніторингу об'єктів довкілля, яка складається з сукупності постів спостережень фіксованих точок відбору проб та аналітичних лабораторій

en network of observations

4.1.39 моніторинг довкілля

Це постійні спостереження, оцінка і прогнозування змін стану довкілля, змін, пов'язаних з дією забруднень, викликаних діяльністю людини. що здійснюються за довгостроковими програмами і дають змогу підтримувати прийняття відповідних управлінських рішень на всіх рівнях

en environmental monitoring

4.1.40 моніторинг навколишнього середовища на підприємстві

Моніторинг навколишнього середовища, який включає: моніторинг технологічних параметрів, моніторинг

en environmental monitoring at
the enterprise

викидів, скидів та відходів, а також моніторинг якості навколишнього середовища

4.1.41 навколишнє середовище (довкілля) en environment

Сукупність елементів неживої та живої природи, що оточує живий організм

4.1.42 об'єктовий банк en object bank

Банк інформаційних ресурсів, отриманих за результатами моніторингу стану кожного з об'єктів навколишнього природного середовища

4.1.43 об'єкт, що становить підвищену екологічну небезпеку (ОПЕН) en an object that poses an increased environmental hazard

Це об'єкт, що має вплив або може впливати на стан навколишнього природного середовища та здоров'я населення, в результаті функціонування якого перевищуються або може бути перевищено нормативно встановлені порогові значення та значення дозволів на викиди, скиди та утворення відходів

4.1.44 навколишнє природне середовище en Navkolyshnye pryrodne seredovyshche

Сукупність умов існування людського суспільства або частина Природи, на яку прямо або посередньо впливає людство і від якої воно не посередньо залежить і пов'язано в господарській діяльності

4.1.45 надзвичайна екологічна ситуація en

Надзвичайна ситуація, за якої на окремій місцевості сталися негативні зміни в навколишньому природному середовищі, що потребують застосування надзвичайних заходів з боку держави

4.1.46 об'єкти моніторингу довкілля en environmental monitoring facilities

Складові навколишнього середовища та фактори впливу на нього, щодо яких має здійснюватись моніторинг

4.1.47 оперативний (кризовий) моніторинг довкілля en operational (crisis) environmental monitoring

Це інтенсивні спостереження за природними об'єктами, джерелами техногенного впливу, розташованими в районах екологічної напруженості, у зонах аварій та природних явищ із шкідливими екологічними наслідками, з метою забезпечення своєчасного реагування на кризові та надзвичайні екологічні ситуації і прийняття рішень щодо їх ліквідації, створення нормальних умов для життєдіяльності населення та господарювання

4.1.48 оцінювання впливу на довкілля (ОВД) en (Environmental Impact Assessment (EIA)):

Систематичний процес, що використовується для визначення потенційних екологічних і соціальних впливів пропонованих проектів, для оцінювання альтернативних підходів, а також для проектування і запровадження відповідних заходів запобігання, пом'якшення, господарювання та моніторингу (Джерело: базується на Environmental impact assessment, guidelines for FAO field projects. Food and agriculture organization of the United Nations (FAO). Rome, FSC-STD-01-001 V5-0)

4.1.49 первинні дані моніторингу en primary monitoring data

Дані, які отримані безпосередньо при виконанні спостережень та результати аналітичних досліджень проб в умовах аналітичної лабораторії

4.1.50 прогнозування природного та антропогенних впливів на навколишнє середовище en forecasting natural and anthropogenic impacts on the environment

Завчасне передбачення видів, форм, величини і можливих масштабів природного та антропогенного впливу на навколишнє середовище

4.1.51 програмно-технічний комплекс (ПТК) en software and hardware complex

Сукупність компонентів технічного, програмного забезпечення і засобів створення і ведення інформаційної

бази, достатніх для виконання певних автоматизованих процедур/задач

4.1.52 просторові дані

en spatial data

Географічні та тематичні цифрові карти/шари, які створюють картографічну основу для роботи з атрибутивними даними, використовуються для створення єдиного інформаційного простору в системі моніторингу довкілля

4.1.53 пункт контролю та моніторингу

en control and monitoring point

Комплекс комунікаційних та програмно-технічних засобів, що розташовані у спеціальному приміщенні і призначені для приймання, накопичення даних, оброблення інформації і подання у заданому вигляді повідомлень про стан параметрів, які контролюються, реєстрації цих повідомлень та передачі їх визначеним респондентам

4.1.54 реальний масштаб часу

en real time scale

Масштаб часу, у якому ведеться обслуговування процесу управління впливом на об'єкт контролю (моніторингу) з метою попередження (зниження) забруднення навколишнього природного середовища

4.1.55 регіональний моніторинг

en regional monitoring

Моніторинг у границях адміністративно-територіальних одиниць, на територіях економічних і природних регіонів

4.1.56 регіональна система моніторингу довкілля (РСМД)

en regional environmental monitoring system

Це система, яка реалізує завдання моніторингу довкілля в межах адміністративно-територіального регіону щодо спостережень, збирання, оброблення, передавання, збереження та аналізу інформації про стан довкілля, прогнозування його змін та розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень про

запобігання негативним змінам стану довкілля та дотримання вимог екологічної безпеки.

4.1.57 репрезентативні ділянки

Частини одиниці господарювання, виділені з метою збереження або відновлення життєздатних зразків екосистем, які можуть природно траплятися в цьому географічному регіоні

en (Representative Sample Areas): FSC національний стандарт системи ведення лісового господарства для України

4.1.58 система керування вимірюванням [8]

Сукупність взаємопов'язаних і взаємодійних елементів, потрібних для забезпечення метрологічного підтвердження та постійного контролю процесів вимірювання

en (*measurement management system*)

4.1.59 система моніторингу довкілля

Сукупність організаційно-розпорядчих заходів та програмно-технічних і телекомунікаційних засобів, що забезпечують збирання, оброблення, накопичення, проведення аналізу, збереження та відображення екологічних даних, шляхом об'єднання відповідних інформаційних ресурсів та автоматизованих інформаційно-аналітичних систем

en environmental monitoring system

4.1.60 спостереження за станом навколишнього середовища

Система заходів, що забезпечують визначення параметрів, що характеризують стан навколишнього середовища, окремих її елементів, видів техногенного впливу, а також визначення змін фізичних, хімічних, біологічних процесів навколишнього природного середовища

en monitoring the state of the environment

4.1.61 стаціонарний пост спостереження

Пост, закріплений на постійному місці

en stationary observation post

4.1.62 суб'єкти моніторингу довкілля

Організації відомств, обласні виконавчі органи, органи міських рад з питань охорони навколишнього природного

en environmental monitoring entities

середовища

4.1.63 управління якістю [8]

en (quality management)

Скоординовані дії щодо спрямування та контролювання діяльності організації стосовно якості

4.1.64 фоновий (науковий) моніторинг довкілля

en background (scientific) environmental monitoring

Це спеціальні високоточні спостереження за всіма складовими довкілля, а також за характером, складом, коло обігом та міграцією забруднювальних речовин, за реакцією організмів на забруднення на рівні окремих популяцій, екосистем і біосфери в цілому

4.1.65 центр моніторингу

en monitoring center

Структурний підрозділ, на який покладено функції збору, аналізу, зберігання інформації про стан навколишнього середовища, надання її користувачам та інформаційного обміну в системі моніторингу

4.1.66 якість довкілля

en quality of the environment

Ступінь відповідності якісних показників природних умов потребам людини або іншим організмам

4. 2 Моніторинг атмосферного повітря та опадів

4.2.1 агломерація

en agglomeration

Територія з населенням понад 250 тис. осіб, визначена для цілей моніторингу та управління якістю атмосферного повітря

4.2.2 атмосферне повітря

en atmospheric air

Газова оболонка повітря навколо земної кулі завтовшки понад 1000 км

4.2.3 верхній поріг оцінювання

en upper evaluation threshold

Рівень забруднювальної речовини, нижче якого для оцінювання якості атмосферного повітря використовується комбінація фіксованих вимірювань і методів моделювання або індикативних вимірювань

4.2.4 викид

Будь-яке потрапляння забруднювальної речовини у атмосферне повітря

en release

4.2.5 гранична величина

Рівень забруднювальної речовини, визначений у пункті 3 додатка 2, встановлений з метою уникнення, попередження чи зменшення шкідливих впливів на здоров'я людини та/або на навколишнє природне середовище в цілому

en limit value

4.2.6 граничнодопустимі викиди в атмосферу

Маса викидів шкідливих речовин за одиницю часу від одного чи декількох джерел забруднення атмосферного повітря з урахуванням перспективи розвитку підприємств та розсіювання шкідливих речовин в атмосфері, що утворюють навколоремну концентрацію, яка не перевищує ГДК

en maximum allowable emissions into the atmosphere

4.2.7 довгострокова ціль

Рівень озону (забруднювальної речовини), визначений у пункті 4 додатка 2, який повинен бути досягнутий у довгостроковій перспективі, з метою забезпечення ефективного захисту здоров'я людини та навколишнього природного середовища

en long-term goal

4.2.8 забруднення атмосферного повітря

Привнесення у повітря або утворення в ньому фізичних агентів хімічних речовин чи організмів що негативно впливають на життєдіяльність людини або завдають шкоди матеріальним

en contamination of atmosphere
atmospheric air pollution**4.2.9 зона**

Частина території держави, визначена для цілей моніторингу та управління якістю атмосферного повітря

en zone

4.2.10 індикативні вимірювання

Вимірювання, які відповідають вимогам щодо якості даних, які є менш суворими, ніж вимоги до фіксованих

en indicative measurements

вимірювань

4.2.11 інформаційний поріг

en information threshold

Рівень забруднювальної речовини, визначений у пункті 4 додатка 2 ПКМ №827, перевищення якого пов'язане з ризиком для здоров'я людини від короточасного впливу на вразливі групи населення та негайне інформування населення про який забезпечується відповідно до цього Порядку

4.2.12 інформаційно-аналітична система даних про якість атмосферного повітря (ІАСД)

en information-analytical data system on air quality

Система забезпечення інформаційної взаємодії між суб'єктами моніторингу атмосферного повітря та оперативного оприлюднення результатів моніторингу атмосферного повітря в зонах та агломераціях

4.2.13 критичний рівень

en critical level

Рівень забруднювальної речовини, у разі перевищення якого можуть виникати прямі несприятливі впливи на деякі об'єкти навколишнього природного середовища (дерева, інші рослини чи природні екосистеми, але не на людину)

4.2.14 лабораторія спостереження за станом атмосферного повітря

en atmospheric air monitoring laboratory

Підприємство, установа, організація, їх відокремлений або структурний підрозділ, що здійснює лабораторні дослідження атмосферного повітря та/або атмосферних опадів

4.2.15 моніторинг атмосферного повітря

en atmospheric air monitoring

Збирання, оброблення, збереження та проведення аналізу інформації про якість атмосферного повітря, оцінювання та прогнозування її змін і ступеня небезпечності, розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття управлінських рішень у галузі охорони атмосферного повітря, у

сфері охорони навколишнього природного середовища, а також інформування населення про якість атмосферного повітря, вплив його забруднення на здоров'я та життєдіяльність населення

4.2.16 нижній поріг оцінювання

en lower evaluation threshold

Рівень забруднювальної речовини, нижче якого для оцінювання якості атмосферного повітря використовуються методи моделювання чи об'єктивної оцінки

4.2.17 орган управління якістю атмосферного повітря

en atmospheric air quality management body

Структурний підрозділ обласної держадміністрації, органу виконавчої влади Автономної Республіки Крим з питань охорони навколишнього природного середовища, що здійснює виконавчу владу на території відповідної зони, а також структурний підрозділ Київської міської держадміністрації, виконавчий орган міської ради, що виконує функції і повноваження місцевого самоврядування на території відповідної агломерації

4.2.18 оцінювання

en evaluation

Будь-який метод, що застосовується для вимірювання, обчислення, прогнозування чи оцінки рівня забруднювальних речовин

4.2.19 поріг небезпеки

en danger threshold

Рівень забруднювальної речовини, перевищення якого пов'язане з ризиком для здоров'я людини від короткочасного впливу

4.2.20 пункт спостережень за забрудненням атмосферного повітря

en observation point for air pollution

Комплекс з встановленими засобами вимірювальної техніки та обладнанням, яке забезпечує автоматичну реєстрацію рівня забруднювальних речовин та метеорологічних параметрів або регулярний відбір проб атмосферного

повітря для їх подальшого аналізу, що встановлений на фіксованій ділянці

4.2.21 рівень забруднювальної речовини en the level of the pollutant

Концентрація забруднювальної речовини в атмосферному повітрі чи осадах у визначений час

4.2.22 санітарно-захисна зона en sanitary protection zone

Територія навколо потенційно-небезпечного підприємства, в межах якої заборонено проживання документацією за погодженням з органами державного регулювання безпеки відповідно до державних населення та ведення господарської діяльності і розміри якої встановлюються проектною документацією за погодженням з органами державного регулювання безпеки відповідно до державних нормативних документів

4.2.23 фіксовані вимірювання en fixed measurements

Вимірювання, які проводяться на фіксованих пунктах спостережень за забрудненням атмосферного повітря на постійній основі або шляхом випадкової вибірки, для визначення рівнів забруднювальних речовин

4.2.24 цільовий показник en target indicator

Рівень забруднювальної речовини, встановлений з метою уникнення, попередження чи зниження рівня шкідливих впливів на здоров'я людини та/або на навколишнє природне середовище в цілому, який по можливості повинен бути досягнутий за визначений період часу

4.3 Моніторинг водних об'єктів

4.3.1 водні об'єкти (включно з водотоками) [9] en water bodies (including water courses)

Сезонні, тимчасові та постійні потічки, струмки, потоки, ріки, ставки та озера.

4.3.2 гранично допустимий скид (ГДС)	en	maximum allowable reset
Маса забруднюючих речовин, максимально допустима щодо надходження до водного об'єкту зі стічними водами та наступного відведення від нього в одиницю часу з метою забезпечення норм якості води в контрольному пункті		
4.3.3 джерело забруднення поверхневих вод	en	source of surface water pollution
Об'єкти природи, природні чи штучні процеси та явища, що викликають забруднення поверхневих водойм. Основними д.з.п.в. є неочищені або погано очищені води стічні, поверхнево-активні речовини, пестициди, що надходять до водойм з дощовими та талими водами та ін		
4.3.4 забруднення поверхневих та підземних вод	en	pollution of surface and groundwater
Привнесення у воду або утворення в ній фізичних хімічних чи біологічних агентів що негативно впливають на середовище проживання або завдають шкоди матеріальним цінностям		
4.3.5 зворотні води	en	return water
Води, що повертаються за допомогою технічних споруд і засобів з господарської ланки круговороту води в його природні ланки (океанічну, літогенну, річкову, озерну) у вигляді стічної, скидної і дренажної води		
4.3.6 зворотні води нормативно очищені	en	return water is normatively treated
Зворотні води, що пройшли очистку до встановлених нормативів		
4.3.7 скид	en	reset
Будь-яке потрапляння забруднюючої речовини у водний об'єкт		
4.3.8 стічні води	en	sewage
Використані води, які містять речовини або предмети та підлягають регулюванню згідно з національним законодавством різновид зворотної		

води, яка утворилася в процесі господарсько-побутової і виробничої діяльності (крім скидної і дренажної води), а також при відведенні з забудованої території води, яка утворилася внаслідок випадання атмосферних опадів

4.4 Моніторинг ґрунтів

4.4.1 забруднення ґрунтового покриву en soil contamination
Привнесення або виникнення в ґрунті нових звичайно не характерних для нього фізичних хімічних чи біологічних агентів або перевищення в часі що розглядається середньо багаторічного рівня концентрації перелічених

4.5 Моніторинг рослинного та тваринного світу

4.5.1 біологічне різноманіття [9] en (biological diversity)
Мінливість живих організмів, що походить з усіх джерел, включаючи, серед іншого, наземні, морські та інші водні екосистеми і екологічні комплекси, частиною яких вони є; це поняття включає різноманітність у межах виду, між видами, та різноманіття екосистем
(Джерело: Convention on Biological Diversity 1992, Article 2)

4.5.2 ландшафт Landscape
Географічна мозаїка, складена екосистемами, що взаємодіють, і яка утворилася на даній території внаслідок взаємодії геологічних, топографічних, ґрунтових, кліматичних, біотичних і антропогенних факторів (Джерело: Базується на World Conservation Union (IUCN). Glossary definitions as provided on IUCN website)

4.5.3 ліс Forest
Ділянка землі, на якій домінує деревна рослинність (Джерело: FSC-STD-01-001 V5-0. Походить від FSC Guidelines for

Certification Bodies, Scope of Forest Certification, Section

4.5.4 репрезентативні ділянки [9]

(Representative Sample Areas)

Частини одиниці господарювання, виділені з метою збереження або відновлення життєздатних зразків екосистем, які можуть природно траплятися в цьому географічному регіоні

4.6 Моніторинг радіаційної обстановки

4.6.1 аварійне опромінювання [10]

en emergency irradiation

Непередбачене підвищення опромінення персоналу та/або населення внаслідок радіаційної аварії

4.6.2 безпека радіаційна

en radiation safety

Нормативи збереження життя і здоров'я людей і заходи, спрямовані на запобігання виробничого персоналу і населення від іонізуючого випромінювання.

4.6.3 допустима концентрація в питній воді [10]

en ДKingest

Допустимий рівень, що забезпечує не перевищення ліміту дози для будь-якого з референтних віків населення

4.6.4 допустима концентрація в повітрі [10]

en ДKinhal

Допустимий рівень, що забезпечує не перевищення ліміту дози за будь-яких поєднань віку

4.6.5 зона санітарно-захисна (СЗЗ) радіаційно-ядерного об'єкта [10]

en zone of sanitary protection (SPZ) of radiation-nuclear object

Територія навколо радіаційно-ядерного об'єкта, де рівень опромінення людей в умовах нормальної експлуатації може перевищити ліміт дози

4.6.6 зона спостереження радіаційно-ядерного об'єкта [10]

en observation zone of a radiation-nuclear object

Територія, на якій можливий вплив радіоактивних скидів та викидів радіаційно-ядерного об'єкта та де здійснюється моніторинг

технологічних процесів з метою забезпечення радіаційної безпеки радіаційно-ядерного об'єкта

4.6.7 контроль дозиметричний (радіаційно-дозиметричний) [10]

en dosimetric control (radiation-dosimetric)

Система вимірювань та розрахунків, які спрямовані на оцінку доз опромінення окремих осіб або груп людей, а також радіаційного стану виробничого та навколишнього середовищ

4.6.8 моніторинг (радіаційний) аварійний [10]

en emergency (radiation) monitoring

Визначення вмісту радіонуклідів в об'єктах навколишнього середовища, продуктах харчування, воді, доз опромінення населення та їх прогнозування з метою забезпечення інформацією, яка потрібна для прийняття рішень щодо необхідності втручання та визначення його форми, масштабу та тривалості

4.6.9 природний радіаційний фон [10]

en natural radiation background

Опромінення, що створюється космічними джерелами та теригенними (властивими Землі) радіонуклідами за виключенням техногенно-підсилених джерел природного походження. Зменшення опромінення цими джерелами завжди є недоцільним

4.6.10 радіаційна безпека [10]

en radiation safety

Стан радіаційно-ядерних об'єктів та навколишнього середовища, що забезпечує не перевищення основних дозових лімітів, виключення будь-якого невиправданого опромінення та зменшення доз опромінення персоналу і населення нижче за встановлені дозові ліміти настільки, наскільки це може бути досягнуто і економічно обгрунтовано

4.6.11 радіоактивне забруднення [10]

en radioactive contamination

Наявність або розповсюдження радіоактивних речовин понад їх природного вмісту в навколишньому середовищі та/чи у тілі людини

<p>4.6.12 фонове опромінювання [10] Опромінення від джерел, що створюють природний радіаційний фон</p>	en background radiation
<p>4.6.13 фіксоване радіоактивне забруднення поверхні [10] Частина забруднення поверхонь радіонуклідами (радіоактивними речовинами), які спонтанно або при експлуатації не переходять в навколишнє середовище і не може бути видалено методами дезактивації (без порушення їх цілісності). Хронічне опромінювання - опромінювання на протязі тривалого часу, як правило більше одного року</p>	en fixed radioactive contamination of the surface
4.7 Відходи	
<p>4.7.1 відходи [11] Будь-які речовини, матеріали і предмети, що утворюються у процесі людської діяльності і не мають подальшого використання за місцем утворення чи виявлення та яких їх власник повинен позбутися шляхом утилізації чи видалення</p>	en waste
<p>4.7.2 видалення відходів [11] Здійснення операцій з відходами, що не призводять до їх утилізації</p>	en waste disposal
<p>4.7.3 джерело утворення побутових відходів [11] Об'єкт, на якому утворюються побутові відходи (житловий будинок, підприємство, установа, організація, земельна ділянка)</p>	en source of household waste
<p>4.7.4 місця видалення відходів (МВВ) Спеціально відведені місця чи об'єкти (полігони, комплекси, котловани, споруди, ділянки надр тощо), на використання яких для видалення відходів отримано дозвіл від спеціально уповноважених органів у сфері поводження з відходами</p>	en waste disposal sites
<p>4.7.5 небезпечні відходи Відходи, що мають такі фізичні,</p>	en hazardous waste

хімічні, біологічні чи інші небезпечні властивості, які створюють або можуть створити значну небезпеку для навколишнього природного середовища і здоров'я людини та які потребують спеціальних методів і засобів поводження з ними

4.7.6 об'єкт утворення відходів

en waste generation facility

Юридична особа, що є виробником відходів

4.7.7 оброблення (перероблення) відходів

en waste (recycling) treatment

Здійснення будь-яких технологічних операцій, пов'язаних із зміною фізичних, хімічних чи біологічних властивостей відходів, з метою підготовки їх до екологічно безпечного зберігання, перевезення, утилізації чи видалення

4.7.8 операції поводження з відходами

en waste management operations

Збирання, перевезення, зберігання, сортування, оброблення (перероблення), утилізація, видалення, знешкодження і захоронення відходів

4.7.9 перевезення відходів

en waste transportation

Транспортування відходів від місць їх утворення або зберігання до місць чи об'єктів оброблення, утилізації чи видалення

4.7.10 побутові відходи

en household waste

Відходи, що утворюються в процесі життя і діяльності людини в житлових та нежитлових будинках (тверді, великогабаритні, ремонтні, рідкі, крім відходів, пов'язаних з виробничою діяльністю підприємств) і не використовуються за місцем їх накопичення

4.7.11 поводження з відходами

en waste management

Дії, спрямовані на запобігання утворенню відходів, їх збирання, перевезення, сортування, зберігання, оброблення, перероблення, утилізацію, видалення, знешкодження і захоронення, включаючи контроль за

цими операціями та нагляд за місцями видалення

4.7.12 промислові відходи

en industrial waste

Відходи виробництва, а також залишки сировини, матеріалів, напівфабрикатів, що утворилися під час виробництва продукції або виконання робіт із спорудження чи обслуговування підприємства і втратили повністю або частково первинні споживчі властивості

4.7.13 тверді відходи

en solid waste

Залишки речовин, матеріалів, предметів, виробів, товарів, продукції, що не можуть у подальшому використовуватися за призначенням

4.7.14 тверді побутові відходи

en solid household waste

Відходи, які утворюються в процесі життя і діяльності людини і накопичуються у житлових будинках, закладах соцкультпобуту, громадських, навчальних, лікувальних, торговельних та інших закладах (це харчові відходи, предмети домашнього вжитку, сміття, опале листя, відходи від прибирання і поточного ремонту квартир, макулатура, скло, метал, полімерні матеріали тощо) і не мають подальшого використання за місцем їх утворення

4.7.15 транскордонне перевезення відходів

en transboundary movement of waste

Транспортування відходів з території, або через територію України, на територію або через територію іншої держави

4.7.16 утилізація відходів

en waste disposal

Використання відходів як вторинних матеріальних чи енергетичних ресурсів

ВИСНОВКИ

Основною метою роботи є розроблення ДСТУ «Моніторинг довкілля. Терміни та визначення». Розроблення національного стандарту з термінів та їх визначеннями у сфері моніторингу довкілля відповідає потребам сучасного рівня наукових досягнень, знань і практики, а саме захисту довкілля та покращення умов життєдіяльності населення.

Актуальність роботи полягає у необхідності удосконалення нормативної бази у сфері моніторингу довкілля та однозначного сприймання тексту всіма користувачами документів та іншої літератури щодо моніторингу довкілля в Україні.

Сучасний стан організації спостережень за станом довкілля та аналізу результатів не повністю забезпечує необхідні інформаційні потреби системи моніторингу.

Терміни, які мають бути запроваджені цим стандартом, призначені для застосування у документації всіх видів, що використовується в господарстві незалежно від її власника, науково-технічній, учбовій і довідковій літературі у сфері моніторингу довкілля.

Розроблюваний національний стандарт внаслідок застосування його вимог сприятиме вирішенню таких пріоритетних питань, як розроблення нормативних документів у сфері моніторингу довкілля в Україні.

Робота виконується за два роки. У перший рік виконання роботи згідно ТЗ необхідно було проаналізувати матеріал за темою, обґрунтувати необхідність стандартизувати поняття щодо проведення моніторингу довкілля та визначати основні терміни, що повинні ввійти до стандарту. У перший рік виконання роботи згідно ТЗ необхідно було проаналізувати матеріал за темою, обґрунтувати необхідність стандартизувати поняття щодо проведення моніторингу довкілля, та визначати основні терміни та їх поняття щодо моніторингу довкілля, що повинні ввійти до стандарту.

Попередньо, перед розробленням стандарту, були вивчені умови

розроблення стандартів України, а саме:

ДСТУ 1.2:2015 Національна стандартизація. Правила розроблення національних нормативних документів;

ДСТУ 1.5:2015 Національна стандартизація. Правила побудови, викладання, оформлення та вимоги до змісту нормативних документів;

ДСТУ 3966:2009 Засади і правила розроблення стандартів на терміни та визначення понять.

При виконанні досліджень аналізувались як українські, так і європейські матеріали, зокрема ДСТУ ISO, які пов'язані з термінами та визначеннями стандартизованими в галузі охорони довкілля.

Серед таких джерел були проаналізовані:

Словник-довідник сучасних екологічних та природоохоронних термінів, [укл. Гончаренко Г.Є., Совгіра С.В.]. –К.: Наук. світ, 2010;

Промислова екологія: Навч. посіб. — 2-ге вид., випр. і допов. Рекомендовано МОН / Апостолук С.О., Джигирей В.С. — К., 2012. — 430 с., тв. пал., (ст. 10 пр.).

Зубик С.В. Техноекологія. Джерела забруднення і захист навколишнього середовища, Оріяна-Нова, 2007. — 400 с.

Тлумачний словник екологічних термінів. Уклад.: Л. В.Левандовський, Л. І. Танащук, Л. Ф. Степанець, В. Х. Суходол. – К.: НУХТ, 2006.

Кількість термінів, які підлягають стандартизуванню, входять до перерахованих вище терміносистем;

ДСТУ ISO 860: 2018 Термінологічна робота. Гармонізування понять і термінів;

ДСТУ ISO 14050: 2004 Екологічне керування. Словник термінів;

ДСТУ ISO 9000:2007 Системи управління якістю. Основні положення та словник термінів (ISO 9000:2005, IDT);

ДСТУ 3041-95 Система стандартів у галузі охорони навколишнього середовища та раціонального використання ресурсів. Гідросфера. Використання і охорона води. Терміни та визначення.

На підставі аналізу матеріалів визначені відповідні документи, які пов'язані зі національним стандартом, що розробляється, та проведено обґрунтування до проекту Програми робіт з національної стандартизації на 2020 рік щодо стандарту «Моніторинг довкілля. Терміни та визначення».

На підставі обґрунтування розроблено «Технічне завдання на розроблення проекту національного НД ДСТУ «Моніторинг довкілля. Терміни та визначення», яке визначає зміст ДСТУ та терміни його виконання.

Згідно етапам робіт і термінів їх виконання у цьому році були визначені терміни та їх поняття щодо проведення моніторингу довкілля, які мають вийти до стандарту, що розробляється.

Запропоновано терміни розбити на такі групи:

1. Загальні поняття.
- 2 Моніторинг атмосферного повітря та опадів.
- 3 Моніторинг водних об'єктів.
- 4 Моніторинг ґрунтів.
- 5 Моніторинг рослинного та тваринного світу.
- 6 Моніторинг радіаційної обстановки.
- 7 Відходи.

Розроблення першої редакції проекту ДСТУ та пояснювальної записки до неї, оприлюднення та аналізування одержаних коментарів, складання проекту зводу коментарів запропоновано з жовтня 2020 р. до квітня 2021 року. Розроблення остаточної редакції проекту ДСТУ з урахуванням зауважень і пропозицій та пояснювальної записки до неї запропоновано надати у липні 2021 року. Кінцеве формування справи ДСТУ і надання її на експертизу та прийняття до органу національної стандартизації – грудень 2021 р.

Таким чином, за перший рік виконання роботи за темою були проведені дослідження, які дозволять на другому етапі розробити ДСТУ «Моніторинг довкілля. Терміни та визначення».

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ

1. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.91 р. №1264-XI.
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження положення про державну систему моніторингу довкілля» від 30.03.98 р. № 391.
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 р. № 827 «Деякі питання здійснення державного моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря».
4. Варламов Є. М, Квасов В. А., Брук В. В., Берешко І. М. Моніторинг навколишнього природного середовища. Концептуальні положення й шляхи реалізації : Монографія / Є. М. Варламов, В. А. Квасов, В. В. Брук, І. М. Берешко; під ред. Є. М. Варламов – Х. : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харк. авіац. ін-т», 2016. – 188 с.
5. Пріоритети Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mepr.gov.ua/>
6. ДСТУ ISO 14001:2006 Системи екологічного керування
7. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 26.06.91 р. №1268-XII
8. ДСТУ ISO 9000:2007 Системи управління якістю, основні положення та словник термінів
9. FSC національний стандарт системи ведення лісового господарства для України FSC-STD-UKR-01-2019 V 1-0
10. Норми радіаційної безпеки України (НРБУ - 97)

ДОДАТОК А

53

ЗАТВЕРДЖЕНО:
Директор УКРНДІЕП

Гриценко А.В.

« 24 » 06 20 19 р.

ТЕХНІЧНЕ ЗАВДАННЯ
на виконання прикладної наукової роботи
за темою № 14

1. Найменування прикладної наукової роботи

«Розроблення ДСТУ. Моніторинг навколишнього природного середовища. Терміни та визначення»

2. Підстава виконання

Робота відповідає основним напрямам діяльності Міндовкілля: Перегляд та формування національного законодавства з метою приведення державної системи моніторингу довкілля відповідно до вимог ЄС.

Робота також відповідає законодавчо-нормативним актам: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 р. № 1106 Про затвердження Плану заходів з виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони; П. 1751 (стор. 842). Розроблення та затвердження методик та стандартів з метою адаптації методології ISO 5725:1994 та інших керівних документів (Директив 2008/50/ЄС, 2004/107/ЄС); Постанова Кабінету Міністрів України від 30.03.98 р. № 391 «Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля».

3. Основні завдання

Мета роботи: розроблення державного стандарту України (ДСТУ). Моніторинг навколишнього природного середовища. Терміни та визначення.

Актуальність роботи полягає у необхідності стандартизації понять у сфері моніторингу довкілля з метою однозначного тлумачення та сприйняття тексту документів та літератури, а також гармонізувати поняття у сфері моніторингу довкілля в Україні з визначеними поняттями у європейських стандартах.

Основні завдання роботи:

аналізування матеріалів за темою, визначення відповідних документів, що пов'язані зі національним стандартом, що розробляється;

розроблення Технічного завдання на розроблення проекту національного НД ДСТУ «Моніторинг навколишнього природного середовища. Терміни та визначення»;

розроблення першої редакції проекту ДСТУ ;

розроблення остаточної редакції проекту ДСТУ з урахуванням зауважень і пропозицій та пояснювальної записки до неї.

4. Вихідні дані

Робота виконується вперше.

Під час виконання роботи мають бути враховані такі документи: Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.91 №1264-XI; Основні засади (стратегія) державної екологічної політики України на період до 2020 року, затверджені Законом України від 21 грудня 2010 р. № 2818-VI; Закон України «Про метрологію та метрологічну діяльність» від 5 червня 2014 р. 1314-VII; Директива 2008/50/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 21 травня 2008 р. «Про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи»; Комплекс стандартів «Національної стандартизації», зокрема: ДСТУ 1.0:2003. Національна стандартизація. Основні положення; ДСТУ 1.2:2003. Правила розроблення національних нормативних документів; ДСТУ 1.5:2003. Правила побудови, викладання, оформлення та вимоги до змісту нормативних документів; чинне законодавство, документи, що затверджені наказами міністерства, а також інші документи, що відносяться до галузі застосування, у тому числі розміщені на офіційному веб-сайті Мінприроди (категорія «Завдання Мінприроди» тощо).

5. Основні результати

Основні результати роботи:

У результаті роботи має бути підготовлений звіт з проектом остаточної редакції ДСТУ Моніторинг навколишнього природного середовища. Терміни та визначення.

Результати виконання науково-технічної продукції повинні забезпечувати використання єдиної термінології в нормативно-правових актах, які стосуються моніторингу довкілля.

Впровадження роботи: ДСТУ дасть можливість використання єдиної термінології в документах різного рівня у сфері моніторингу довкілля.

Еколого-економічний ефект роботи: Робота направлена на спрощення розробки та прийняття документів природоохоронного напрямку, що має надати еколого-економічний ефект. Екологічність ДСТУ полягає у розробленні управлінських рішень різного рівня за вимогою єдиної термінології

Вплив на зовнішнє середовище. Екологізація:

.Результати роботи не здійснюють вплив на зовнішнє середовище.

6. Етапи прикладної наукової роботи та терміни виконання

Робота виконується в два етапи: Терміни виконання – 2021 рік.

Перший етап має бути виконано до 15 грудня 2020 року.

Другий етап має бути виконано до 15 грудня 2021 року.

Науковий керівник,
заступник директора з наукової роботи
та маркетингу наукових досліджень,
завідувач лабораторії екологічно безпечного
природокористування, засобів
і методів моніторингу довкілля,
д-р екон. наук, старш. наук. співроб.

О.О. Дмитрієва

ДОДАТОК Б

55

РЕЦЕНЗІЯ
на звіт про науково-дослідну роботу

Розроблення ДСТУ «Моніторинг навколишнього природного середовища. Терміни та визначення»

На рецензію представлено звіт та технічне завдання на проведення зазначеної роботи, але назва ДСТУ змінена на «Моніторинг довкілля. Терміни та визначення» за вимогами ТК 82.

НДР виконувалась відповідно плану науково-дослідних робіт НДУ «УКРНДІЕП» на 2020 р.

Звіт складається з вступу, чотирьох розділів, висновку та чотирьох додатків. Текст звіту викладено на 55 сторінках.

Розробка відповідає пріоритетам діяльності Міндовкілля.

Метою роботи є розроблення державного стандарту «Моніторинг довкілля. Терміни та визначення».

Робота направлена на удосконалення нормативної бази у сфері моніторингу довкілля України щодо визначення понять у сфері моніторингу довкілля, які призначені для застосування в документації всіх видів, що використовується у науково-технічній, учбовій і довідковій літературі.

В теперішній час в літературі, що присвячені моніторингу довкілля використовуються різні терміни однакових понять, тому нема однозначного тлумачення та сприйняття тексту. Крім того, необхідно гармонізувати поняття у сфері моніторингу довкілля в Україні з визначеними поняттями у європейських стандартах.

Термін виконання роботи 2 роки (2020, 2021).

Звіт, який рецензується, містить результати досліджень першого року.

Перша редакція ДСТУ має бути розроблена у першому кварталі 2021 року.

Згідно процедури розроблення держстандарту в 2020 році було виконано обґрунтування до проекту Програми робіт з національної стандартизації на 2020 рік і технічне завдання на розроблення проекту національного НД ДСТУ «Моніторинг довкілля. Терміни та визначення» та визначені основні терміни та їх поняття щодо моніторингу довкілля.

Обґрунтування до проекту Програми робіт з національної стандартизації на 2020 рік щодо стандарту «Моніторинг довкілля. Терміни та визначення» включає визначення відповідального технічного комітету (ТК 82), вартість роботи, код проекту НД (13.020.40) та техніко-економічне обґрунтування держстандарту.

Технічне завдання на розроблення проекту виконано достатньо обґрунтовано і включає:

- підставу розроблення проекту національного стандарту;
- призначення і завдання національного стандарту;
- характеристику об'єкта стандартизації;

- розділи та основні положення проекту національного стандарту;
- взаємозв'язок з іншими національними стандартами;
- джерела інформації;
- етапи робіт і термін їх виконання (2020-2021рр).

Значна увага у звіті присвячена визначенню основних термінів щодо моніторингу довкілля та їх поняттям. Доцільно основні терміни розподілені на групи: загальні поняття, моніторинг атмосферного повітря та опадів, моніторинг водних об'єктів, моніторинг ґрунтів, моніторинг рослинного та тваринного світу, моніторинг радіаційної обстановки та відходи.

У звіті визначено 131 термін у сфері моніторингу довкілля. Найбільш ретельно визначені терміни у розділі «загальні поняття».

Зауважень до розглянутої науково-дослідної роботи не має. У першій редакції (в 2021 р.) пропонується визначати більше термінів у розділі «моніторинг ґрунтів».

Науково-дослідна робота «Моніторинг довкілля. Терміни та визначення» виконана на високому рівні, повністю відповідає сучасним вимогам, технічному завданню і може бути рекомендована Вченій раді УКРНДІЕП для розгляду та схвалення.

Рецензент:

Провідний науковий співробітник УКРНДІЕП
канд. техн. наук

В. І. Уберман
В. І. Уберман

Підпис засвідчує:

Менеджер з персоналу
УКРНДІЕП

С. В. Кривонос
С. В. Кривонос

ДОДАТОК В

57

РЕЦЕНЗІЯ на звіт про науково-дослідну роботу

Розроблення ДСТУ «Моніторинг навколишнього природного середовища. Терміни та визначення»

На рецензію представлено звіт та технічне завдання на проведення НДР, але назва ДСТУ за вимогами ТК 82 змінена на «Моніторинг довкілля. Терміни та визначення».

НДР виконується відповідно плану науково-дослідних робіт НДУ «УКРНДЦЕП» на 2020-2021 рр.

Актуальність роботи полягає у необхідності стандартизації понятійного апарату у сфері моніторингу довкілля з метою однозначного тлумачення та сприйняття тексту документів та літератури, а також гармонізувати поняття у сфері моніторингу довкілля в Україні з визначеними поняттями у європейських стандартах.

Звіт складається зі вступу, чотирьох розділів, висновку та чотирьох додатків. Текст звіту викладено на 55 сторінках.

Розроблення ДСТУ виконується за два роки (2020 та 2021).

Метою роботи є розроблення державного стандарту «Моніторинг довкілля. Терміни та визначення».

Робота направлена на удосконалення нормативної бази у сфері моніторингу довкілля України щодо визначення понять у сфері моніторингу довкілля, які призначені для застосування в документації всіх видів, що використовується у науково-технічній, учбовій та довідковій літературі.

Метою роботи першого року було оформлення заявки на розроблення ДСТУ у ТК 82 і визначення основних термінів у сфері моніторингу довкілля та їх понять.

Перша редакція ДСТУ має бути розроблена у першому кварталі 2021 року, розроблення остаточної редакції проекту ДСТУ з урахуванням зауважень і пропозицій та пояснювальної записки до неї – у липні 2021 року.

Згідно процедури розроблення держстандарту в 2020 році було виконано обґрунтування до проекту Програми робіт з національної стандартизації на 2020 рік, технічне завдання (ТЗ) на розроблення проекту національного НД ДСТУ «Моніторинг довкілля. Терміни та визначення» та визначені основні терміни та їх поняття щодо моніторингу довкілля.

Основні положення стандарту, що розробляється, достатньо обґрунтовано визначені у ТЗ. Розподіл понять моніторингу довкілля на групи щодо об'єктів моніторингу вважаю доцільним, що дозволить найбільш зручно користуватися стандартом.

Найбільше уваги при рецензуванні було приділено визначеним термінам та їх поняттям. Для вибору термінів розглянуто достатньо джерел інформації, в тому числі, національні та міжнародні стандарти.

58

На наш погляд, загальну чисельність термінів, які відібрані, можливо скоротити, але у деякі розділи (моніторинг ґрунтів) при розробці першої редакції ДСТУ необхідно додати ще термінів.

Дослідження, які наведені у роботі, проведені ретельно, висновки зроблені обґрунтовано. На підставі досліджень можливо розробити ДСТУ «Моніторинг довкілля. Терміни та визначення».

Інших зауважень до розглянутої науково-дослідної роботи немає.

Науково-дослідна робота «Розроблення ДСТУ «Моніторинг навколишнього природного середовища. Терміни та визначення» відповідає технічному завданню і може бути рекомендована для розгляду на Вченій раді УКРНДІЕП.

Рецензент:
в.о. доцента кафедри ОП та ТЕБ
Національного університету
цивільного захисту України,
к.б.н.

Олексій ІЛЬНСЬКИЙ

17.11.2020

ДОДАТОК Г

МІНІСТЕРСТВО ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

**НАУКОВО-ДОСЛІДНА УСТАНОВА
«УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ»
(УКРНДІЕП)****ВИТЯГ ІЗ ПРОТОКОЛУ**

26.11.2020 № 11
м. Харків

засідання Вченої ради в режимі on-line конференції

Склад Вченої ради науково-дослідної установи «Український науково-дослідний інститут екологічних проблем» затверджено директором установи Гриценком А. В. від 30.01.2019 р. у складі 27 осіб.

ПРИСУТНІ:

1. Голова Вченої ради – Гриценко Анатолій Володимирович – д-р геогр. наук, проф., директор
2. Заступник голови Вченої ради – Васенко Олександр Георгійович – канд. біол. наук, старш. наук. співроб., доц., перший заступник директора з наукової роботи, завідувач лабораторії досліджень екологічної стійкості об'єктів довкілля та природних територій особливої охорони
3. Заступник голови Вченої ради Дмитрієва Олена Олексіївна – д-р екон. наук, старш. наук. співроб., заступник директора з наукової роботи та маркетингу наукових досліджень, завідувач лабораторії екологічно безпечного природокористування, засобів і методів моніторингу довкілля (ZOOM)
4. Секретар Вченої ради – Савченко Наталя Володимирівна – вчений секретар
5. Аніщенко Людмила Яківна – д-р. техн. наук, доц., завідувач лабораторії оцінки впливу на навколишнє середовище та екологічної експертизи (ZOOM)
6. Брук Володимир Вікторович – канд. техн. наук, в. о. завідувача лабораторії проблем формування та регулювання якості вод
7. Варламов Євгеній Миколайович – канд. техн. наук, старш. наук. співроб., завідувач сектору засобів і методів моніторингу навколишнього природного середовища лабораторії екологічно безпечного природокористування, засобів і методів моніторингу довкілля (ZOOM)
8. Зінченко Ірина Василівна – завідувач лабораторії міських і виробничих стічних вод (ZOOM)
9. Калініченко Олена Олексіївна – завідувач лабораторії еколого-аналітичних досліджень (ZOOM)
10. Квасов Володимир Андрійович – канд. техн. наук, старш. наук. співроб., провідний науковий співробітник сектору засобів і методів моніторингу навколишнього природного середовища лабораторії екологічно безпечного природокористування,

- засобів і методів моніторингу довкілля
11. Клімов Олександр Васильович – канд. геогр. наук, завідувач сектору досліджень територій особливої охорони лабораторії досліджень екологічної стійкості об'єктів довкілля та природних територій особливої охорони (ZOOM)
 12. Коваленко Григорій Дмитрович – д-р фіз.-мат. наук, проф., старший науковий співробітник лабораторії радіоекологічної безпеки та радіаційного моніторингу (ZOOM)
 13. Козловська Оксана Вікторівна – науковий співробітник лабораторії радіоекологічної безпеки та радіаційного моніторингу; голова Ради молодих вчених (ZOOM)
 14. Крайнюкова Алла Миколаївна – д-р біол. наук, проф., завідувач лабораторії біологічних досліджень та біотестування (ZOOM)
 15. Маркіна Надія Кузьмівна – завідувач лабораторії екологічної гідрогеології та оцінювання екологічного стану територій (ZOOM)
 16. Палагута Оксана Анатоліївна – канд. техн. наук, старший науковий співробітник сектору засобів і методів моніторингу навколишнього природного середовища лабораторії екологічно безпечного природокористування, засобів і методів моніторингу довкілля; член Ради молодих вчених (ZOOM)
 17. Пісня Леонід Андрійович – канд. техн. наук, провідний науковий співробітник лабораторії оцінки впливу на навколишнє середовище та екологічної експертизи (ZOOM)
 18. Саввова Оксана Вікторівна – д-р. техн. наук, доц., старший науковий співробітник лабораторії радіоекологічної безпеки та радіаційного моніторингу (ZOOM)
 19. Свердлов Борис Соломонович – старший науковий співробітник лабораторії оцінки впливу на навколишнє середовище та екологічної експертизи
 20. Ткачова Олена Володимирівна – завідувач сектору розробки систем управління відходами лабораторії охорони атмосферного повітря та систем управління відходами (ZOOM)
 21. Уберман Володимир Ілліч – канд. техн. наук, провідний науковий співробітник лабораторії проблем формування та регулювання якості вод (ZOOM)
 22. Хабарова Ганна Володимирівна – канд. техн. наук, старший науковий співробітник лабораторії радіоекологічної безпеки та радіаційного моніторингу, завідувач аспірантурою зі спеціальності 101 – Екологія, галузь знань 10 – Природничі науки (ZOOM)
 23. Цапко Наталія Сергіївна – канд. техн. наук, доц., старший науковий співробітник лабораторії міських і виробничих стічних вод (ZOOM)
 24. Шевченко Людмила Петрівна – завідувач сектору оцінювання екологічного стану територій лабораторії екологічної гідрогеології та оцінювання екологічного стану територій
 25. Юрченко Анатолій Іванович – завідувач лабораторії природоохоронних заходів в агропромисловому та паливно-енергетичному комплексах

ЗАПРОШЕНІ:

- Цибульник С. А. – провідний науковий співробітник лабораторії екологічно безпечного природокористування, засобів і методів моніторингу довкілля і, УКРНДІЕП; (ZOOM)
- Клімов Д. О. – науковий співробітник лабораторії досліджень екологічної стійкості об'єктів довкілля та природних територій особливої охорони, УКРНДІЕП;
- Гайдріх І. В. – науковий співробітник сектору досліджень територій особливої охорони лабораторії досліджень екологічної стійкості об'єктів довкілля та природних територій особливої охорони; (ZOOM)
- Пшенічнова О. Л. – науковий співробітник лабораторії охорони атмосферного повітря та систем управління відходами, УКРНДІЕП. (ZOOM)

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

2. Про розгляд звіту про науково-дослідну роботу № 14 «Розроблення ДСТУ. Моніторинг навколишнього природного середовища. Терміни та визначення» (проміжний звіт) на замовлення Міндовкілля України.

Науковий керівник: Дмитрієва Олена Олексіївна

Доповідач: Квасов Володимир Андрійович

Рецензент внутрішній: Уберман Володимир Ілліч

Рецензент зовнішній: Ільїнський Олексій Володимирович, викладач кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки Національного університету цивільного захисту України, канд. біол. наук.

2. СЛУХАЛИ:

Квасов В. А. – виступив з доповіддю про розгляд науково-дослідної роботи № 14 «Розроблення ДСТУ. Моніторинг навколишнього природного середовища. Терміни та визначення» (проміжний звіт) на замовлення Міндовкілля України. У своїй доповіді він зазначив, що робота є актуальною

Терміни та визначення моніторингу довкілля розробляються з метою удосконалення нормативної бази у сфері моніторингу довкілля України. Робота направлена на визначення понять у сфері моніторингу довкілля, що призначені для застосування в документації всіх видів, що використовується в господарстві незалежно від її власника, у науково-технічній, учбовій і довідковій літературі та гармонізації понять у сфері моніторингу довкілля в Україні з визначеними поняттями у європейських стандартах.

В теперішній час у сфері моніторингу довкілля використовуються різні терміни однакових понять. Тому в документації та в технічній, учбовій і довідковій літературі нема однозначного тлумачення та розбіжностей сприйняття тексту.

Розроблення національного стандарту з термінів та їх визначеннями у сфері моніторингу довкілля відповідає потребам сучасного рівня наукових досягнень, знань і практики, а саме захисту довкілля та покращення умов життєдіяльності населення.

Назва ДСТУ була змінена згідно вимог ТК-82 – «Моніторинг довкілля. Терміни та визначення»

Основні завдання роботи:

- Провести аналіз матеріалів за темою.
- Обґрунтувати проект Програми робіт з національної стандартизації на 2020 рік щодо стандарту «Моніторинг довкілля. Терміни та визначення».
- Розробити Технічне завдання на розроблення проекту національного НД ДСТУ «Моніторинг довкілля. Терміни та визначення».
- Визначити основні терміни та їх поняття щодо моніторингу довкілля.

Висновки:

1. Терміни, які мають бути запроваджені цим стандартом, призначені для застосування у документації всіх видів, що використовується в господарстві незалежно від її власника, науково-технічній, учбовій і довідковій літературі у сфері моніторингу довкілля.

2. Проаналізовано матеріал за темою.
3. Обґрунтовано необхідність розроблення стандарту термінів щодо проведення моніторингу довкілля.
4. Розроблено та погоджено ТЗ на ДСТУ.
5. Визначені основні терміни та їх поняття щодо моніторингу довкілля, які пропонується внести до стандарту.

Перша редакція ДСТУ згідно ТЗ має бути розроблена в першому кварталі 2021 року.

ВИСТУПИЛИ:

Ткачова О. В. – запитала, чи при дослідженні використовувались розроблення нашого інституту щодо термінів у сфері охорони навколишнього середовища?

Цапко Н.С. – поцікавилась, з якими фахівцями нашого та інших інститутів ви спілкувались при розробленні теми?

Доповідач відповів на питання у повному обсязі.

Васенко О. Г. – зазначив, що подана робота є актуальною. Запропонував ухвалити роботу та рекомендувати представити для розгляду до Міндовкілля України.

Гриценко А. В. – відмітив, що робота відповідає технічному завданню та виконана у повному обсязі. Запропонував схвалити звіт про науково-дослідну роботу, рекомендувати представити роботу для розгляду до Міндовкілля України та приступити до відкритого голосування.

При відкритому голосуванні було подано 25 голоси:

«ЗА» – 25; «ПРОТИ» – немає; «УТРИМАЛИСЬ» – немає.

УХВАЛИЛИ:

Заслухавши інформацію **Квасова Володимира Андрійовича** про розгляд науково-дослідної роботи № 14 «Розроблення ДСТУ. Моніторинг навколишнього природного середовища. Терміни та визначення» (проміжний звіт) згідно Тематичного плану прикладних наукових досліджень за бюджетною програмою КПКВК 2701040 «Наукова та науково-технічна діяльність у сфері захисту довкілля та природних ресурсів» (КПКВК 2401040 «Прикладні наукові та науково-технічні розробки, виконання робіт за державними цільовими програмами і державним замовленням у сфері природоохоронної діяльності, фінансова підтримка підготовки наукових кадрів») УКРНДІЕП на 2019-2021

роки, Вчена рада прийняла рішення звіт ухвалити та рекомендувати представити його для розгляду до Міндовкілья України.

Голова Вченої ради

[Handwritten signature]

А. В. Грищенко

Вчений секретар

[Handwritten signature]

Н. В. Савченко